

Boghuset

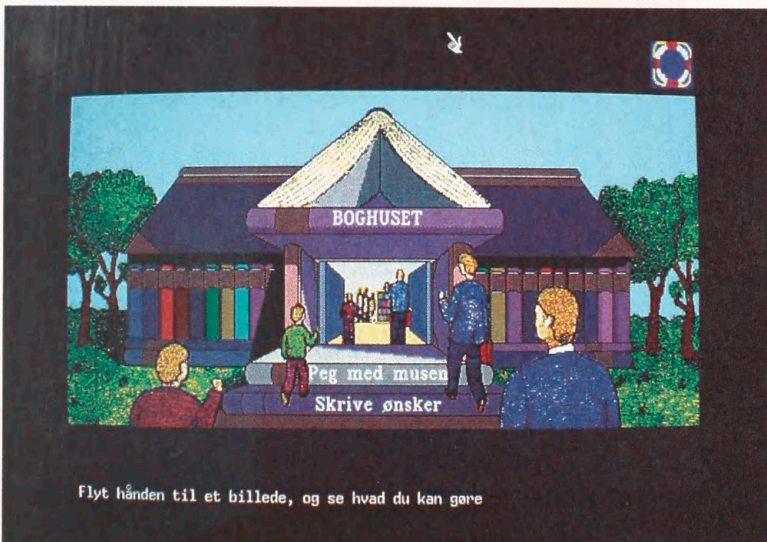
Af Inger Møller

På Hjortespring Bibliotek, et filialbibliotek under Herlev Bibliotek, har bibliotekarerne afprøvet et 'ikonstyret' søgeprogram, hvor lånerne på opstillede PCere kunne søge efter skønlitteratur. Bibliotekar Inger Møller fortæller om bibliotekarernes erfaring med det nye system, der er udviklet af Forskningscenter Risø med tegnemæssig bistand fra Kunstakademiets Arkitektskole.

At deltage i et formidlingseksperiment, der ved hjælp af ny teknologi skal styrke et 'gammelt' medies stilling, har været en faglig udfordring, og lad det være sagt med det samme: På trods af al skepsis, alle indvendinger og al kritik har Boghuset været en succes såvel i bruger- som i ekspert-sammenhæng.

Udviklingen af Boghuset er sket under Annelise Mark Pejtersens ledelse på Forskningscenter Risø, i samarbejde med mange andre institutioner og virksomheder og med støtte fra Teknologirådet. Formålet har været at udnytte en

Indgangen
til Boghuset

database ved hjælp af en ikonbaseret grænseflade, dvs skærbilleder der visualiserer såvel databasens indhold som de handlinger, brugeren skal foretage for at nå dette indhold.

Annelise Mark Pejtersen har tidligere udviklet et system til klassificering af skønlitteratur, og ved hjælp af dette system opbyggedes en database af romaner for børn og voksne på Hjortespring Bibliotek. Der er tale om et klassifikations-system, der sikrer mange indfaldsvinkler på en roman, hvad enten det drejer sig om handling, genre, læseoplevelse, forfatterintention, tid, sted eller miljø. Boghuset er et søgesystem, der giver adgang til denne database. Et

Forhallen

Fælles afdeling for voksne og børn

søgesystem, der ved hjælp af billeder gør det muligt for brugeren at vælge mellem flere søgestrategier, end det hidtil har været muligt.

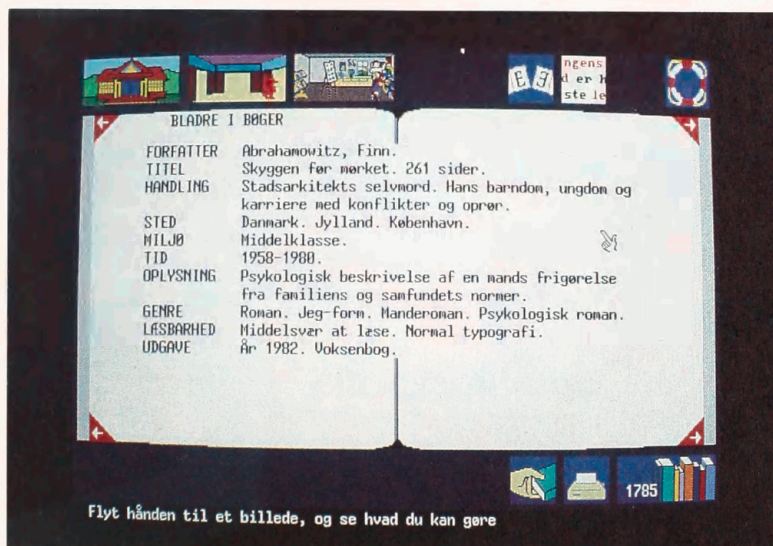
På Hjortespring Bibliotek nærrede vi en vis skepsis med hensyn til det ideelle i den forenkling, som øjnedes dels ved klassifikationen af skønlitteratur, dels ved anvendelsen af teknologi som mellemed ved vor samtale med og vejledning af brugerne. Vi var imidlertid villige til at tage udfordringen op. Der findes ikke mange traditionelle muligheder, kataloger og lignende, når det gælder folkebibliotekernes formidling af skønlitteratur, og selv en bibliotekars bogkundskab kommer - undertiden - til kort.

*Afdeling for
børn*

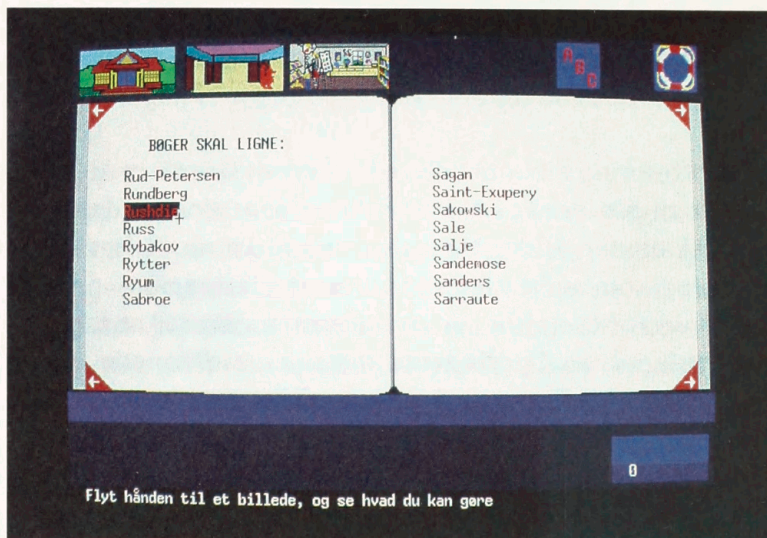
Flyt hånden til et billede, og se hvad du kan gøre

*Bladren i
bog-
beskrivelser*

Flyt hånden til et billede, og se hvad du kan gøre

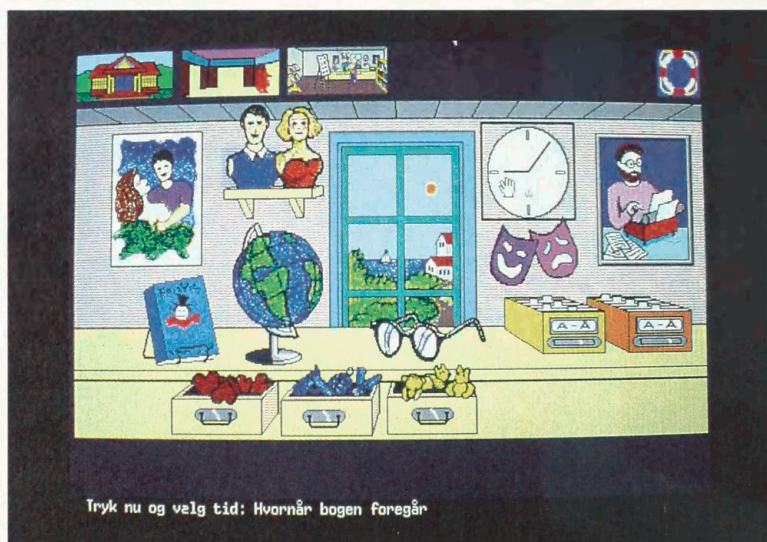
Søgning
 efter bøger,
 der ligner en
 allerede
 kendt bog

Valg efter
 billeder

Valg efter
 emneord

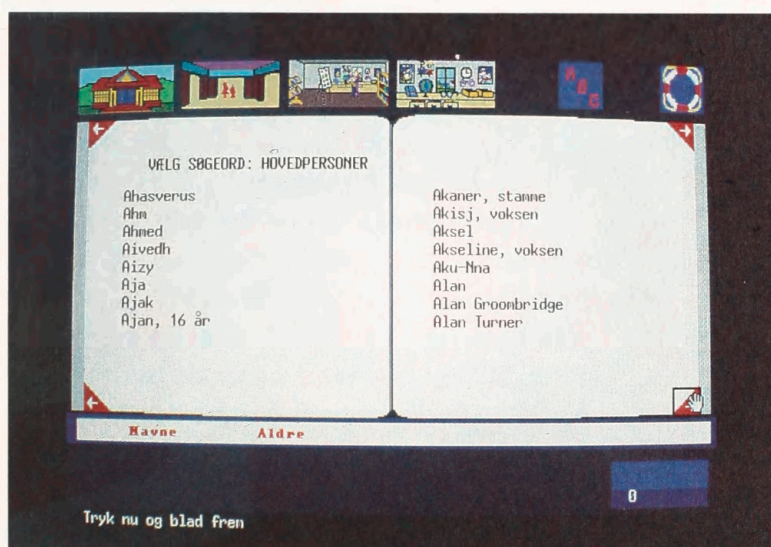
Ikke mindst efterhånden som titeluddbuddet vokser. På trods af bogens påståede krise udkommer der nemlig bøger som aldrig tidligere, og interessen er betydelig.

En indledende undersøgelse af brugernes vaner vedrørende det at finde skønlitteratur viste, at en meget stor del af brugerne fandt deres læsestof ved at gå og kigge på reolerne - altså et tilfældighedens princip - eller ved at spørge bibliotekarerne. Kun meget få forholdt sig mere systematisk til sagen ved enten at læse anmeldelser eller at bruge kataloger og kartotek. Meningen har været, at Boghuset skal kunne anvendes umiddelbart, også af den edb-forudsætningsløse bruger.

Hjælpen er nær

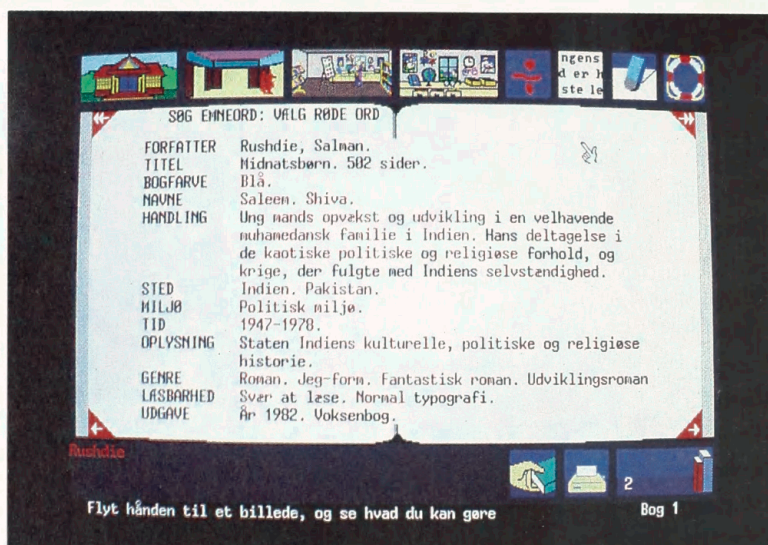

Valg efter hovedpersoners navne

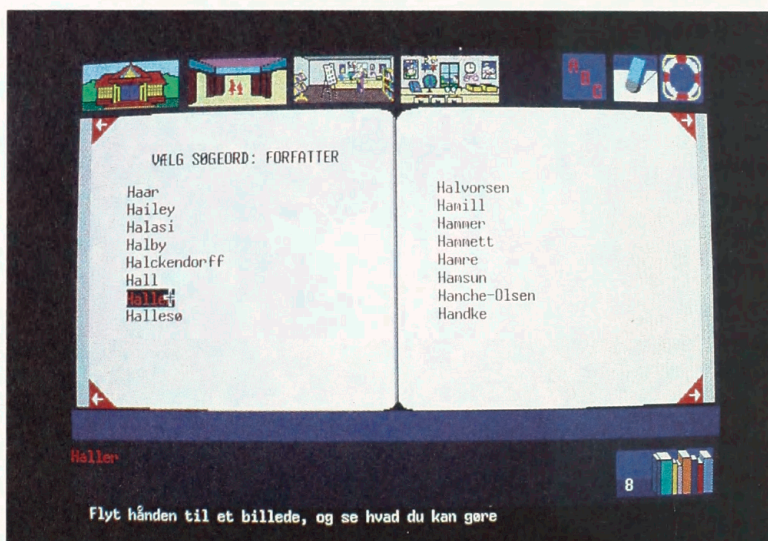

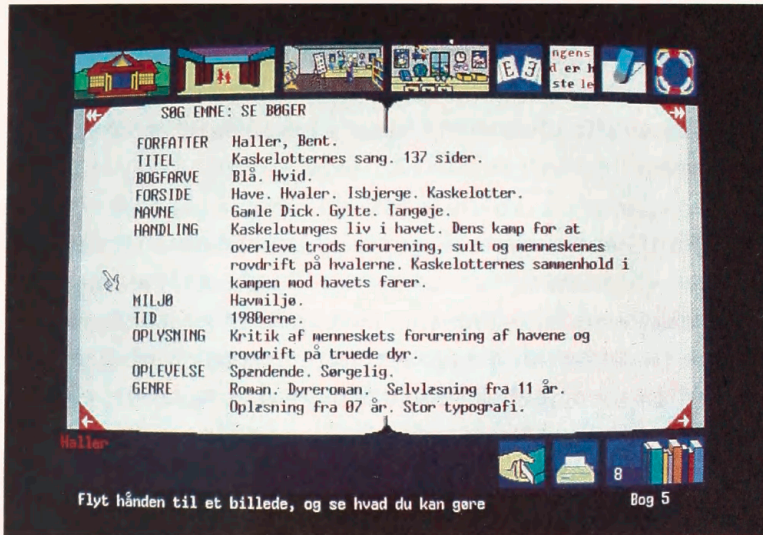
Straks efter ankomsten til Boghuset befinder låneren sig i 'forhallen' med tre muligheder: at søge efter bøger for børn, bøger for voksne, eller bøger for både børn og voksne. Valget betinger de billeder, som dernæst fremkommer, omend de i deres opbygning og indhold er parallelle. Har låneren valgt børne-bøgerne, viser billederne børn, der står og kigger på bøger. Har låneren valgt voksenbøger, viser billederne voksne mennesker, der kigger på bøger, osv. Efter dette første valg fortsætter låneren ind i et lokale, der viser mulighederne for at søge efter de ønskede romaner: låneren kan gå langs reolerne, dvs bladre tilfældigt i basens bogbeskrivelser, hun kan finde bøger, der ligner den, hun lige har læst med stor fornøjelse, hun kan

Muligheder
for at ændre
på
søgningen

Søgning
efter
forfatter

bladere i et sæt billeder, der viser det handlingsmæssige indhold i basens bogbeskrivelser, og hun kan vælge den systematiske måde, nemlig at søge romaner efter deres emnemæssige indhold og indeksering.

Har låneren valgt at bladere i bogbeskrivelser, vil de fremkomme på skærmen i tilfældig rækkefølge. Låneren kan til enhver tid gemme udvalgte bogbeskrivelser, finde bøger der ligner, eller gå tilbage til tidligere udgangspunkter og ændre søgestrategi. Har låneren valgt at finde bøger, der ligner en allerede kendt bog, skal hun ved hjælp af forfatter eller titel finde den kendte bog i basen og vil derefter få et sæt på ti bøger, der - i større eller mindre grad - ligner den. Har læseren valgt at bladere i billeder, vil hun kunne vælge ét eller flere af i alt 108 billeder og derefter få præsenteret de bøger, der ved deres handling mv dækker billedernes indhold. Også her gælder det, at man kan udvælge særlige emneord i bog-beskrivelserne og finde andre bøger, der ligner en specielt udvalgt, eller gå tilbage og ændre søgestrategi. Har låneren valgt at søge efter emner, vil hun herefter befinde sig ved arbejdsbordet med de mange muligheder: globussen angiver søgemuligheder for geografisk sted, uret for tidsramme, kartoteksskufferne for forfatter, titel, emne osv. Altså en langt mere specifik søgestrategi med mulighed for et mere tilfredsstillende resultat end hidtil kendt. Hele tiden vil hun kunne kombinere på kryds og tværs, sortere fra eller sammensætte på ny. Hele tiden følges hun på vej med små billeder, der

angiver tilbagevenden til udgangspunktet, tilbagevenden til arbejdsbordet, hvordan man kommer videre, etc. Hele tiden vælger låneren ved hjælp af 'musen'. Et tryk på knappen indenfor et af de følsomme felter på skærmen henter, hvad hun ønsker.

På biblioteket oplevede vi - naturligvis - at børnene med spontan entusiasme kastede sig over Boghuset, med henblik på seriøs anvendelse eller som blot og bar fornøjelse. De voksne skulle generelt overtales lidt mere om Boghusets fortræffelighed, men fortsatte ofte med at anvende systemet efter at have overvundet den første modstand. Alle systemets muligheder blev brugt af såvel børn som voksne, nogle gange med langt større fantasi for genveje og helt andre kombinationer, end edb-systemets konstruktører havde forestillet sig.

Som bibliotekarer oplevede vi at måtte overgive os helt til anvendelsen af Boghuset i mange sammenhænge i det daglige arbejde og til inspiration til såvel læsning, som ideer til udstillinger af skønlitteratur, udtræk til boglister mm. Vi oplevede imidlertid også, at kontakten med vore brugere ikke blev mindre eller ringere, tværtimod, og aldrig har vi oplevet så mange skønlitterære spørgsmål og forespørgsler på gode bøger. Også tilbagemeldingen på de lånte bøger var større end almindeligt.

Med henblik på at vurdere Boghuset blev lånernes anvendelse af systemet observeret konstant i forsøgsperioden. Derudover uddeltes spørgeskemaer, der skulle afdække lånernes måde at bruge systemet på, deres valg af søgestrategi mm i forhold til køn og alder, deres vurdering af de fundne bøger efter læsningen, deres holdning til i det hele taget at anvende edb til at finde romaner med osv, osv. Endelig blev de 'maskinelle operationer' logged, dvs registreret internt i computerne, hvorved det blev muligt at optælle antallet af de forskellige måder at bruge systemet på.

Stort set alle de adspurgte syntes, at det var udmærket og sjovt at bruge Boghuset, at det umiddelbart var nemt at forstå og anvende. De allerfleste brugere valgte at søge efter emner og dernæst efter bøger, der ligner. Det vil sige, at 'almindelige' lånere med Boghuset fik et værktøj, der gav

dem mulighed for at systematisere deres søgning på linie med de professionelles brug af systemet, og på en måde at søge litteratur på i det hele taget, fremfor det tidligere tilfældighedsprincip at gå langs reolerne. De fleste var begejstrede for den systematiske søgemulighed. I og med at lånerne fik nye søgemuligheder, skete der en spredning af udlånet, så langt flere ikke-gængse bøger blev udlånt mere i forsøgsperioden. De øvrige muligheder, at bladre i bogsbeskrivelser og bladre i billeder, blev ikke brugt så meget, men oplevedes som noget mere tilfældigt og kun som en kilde til inspiration. Karakteristisk nok mente mange alligevel, at muligheden skulle eksistere. De mange forskellige muligheder oplevedes som en stor fleksibilitet i systemet.

Det var en stor glæde at opleve brugernes umiddelbare begejstring for forsøget og deres tilfredshed ved at få adgang til litteraturen på denne måde. Vi oplevede imidlertid også vor egen uundværlighed med hensyn til fortsat vejledning og formidling af læseværdig litteratur. Jo flere professionelle muligheder, jo større mulighed for at udvikle en fantasifuld, flerstrengt løsningsstrategi med henblik på at finde svar og udveje i formidlingsarbejdet.

Systematiseringen af skønlitteraturen i et skema opbygget af såkaldte kontrollerede emneord vil umiddelbart opfattes som en begrænsning i forhold til en bogs mange facetter og kvaliteter, men det foreliggende klassifikationssystem viste sig at være fuldt dækkende i forhold til søgemuligheder - således var der mulighed for at søge på otte forskellige niveauer udover på forfatter og titel. Under arbejdet med indekseringen viste det sig dog, at enkelte forfattere ikke lod sig klassificere, ligesom især handlingsbeskrivelserne i forhold til særlige grupper af børnebøger, fx letlæringsbøger, blev utroligt tunge og nærmest ulæselige for bøgernes målgruppe pga anvendelsen af de kontrollerede emneord. Disse aspekter såvel som billedernes æstetik kan diskuteres - det vellykkede eksperiment fortjener videreudvikling.

Boghusets succes består først og fremmest i etableringen af nogle hidtil ikke eksisterende muligheder for formidling af skønlitteratur. Boghuset har også vist, at man ved hjælp af billeder kan visualisere såvel et konkret som et abstrakt

indhold, og at mange mennesker finder det nemt at anvende billeder.

At sætte mange i stand til at kunne håndtere den mangfoldighed af information, som vil kendetegne morgendagens samfund er en af de væsentligste dannelsesopgaver i dag. Teknologien skal bruges til at give adgang til de mængder af information, som vil være en forudsætning for at tage aktivt del i samfundet. Den ekspertise, vi bibliotekarer besidder, vil ingen tage fra os. Derimod kan mange flere få glæde af den ved hjælp af moderne informations-teknologi - og det er ikke så galt.

Inger Møller